

FUND OG FORSKNING

BIND 60

2021

DET KGL. BIBLIOTEK

FUND OG FORSKNING

Bind 60

2021

FUND OG FORSKNING

I DET KONGELIGE BIBLIOTEKS

SAMLINGER

Bind 60

2021

With summaries

KØBENHAVN 2021

UDGIVET AF DET KGL. BIBLIOTEK

Om billedet på smudsomslaget:
Den store julegås ankommer med *Julemandshæren* til Københavns Rådhus i 1974
(se side 273). Fotograf: Nils Vest. Tak til fotografen for tilladelse til
at måtte bringe dette fotografi.

Det kronede monogram på kartonomslaget er tegnet af
Erik Ellegaard Frederiksen efter et bind fra Frederik 3.s bibliotek.

Om titelvignetten se side 130

© Forfatterne og Det Kgl. Bibliotek

Redaktion:
Claus Røllum-Larsen

Artikler i *Fund og Forskning* gennemgår 'double blinded peer-
review' for at kunne antages. Undtaget fra denne norm er dog
i dette nummer artiklerne under 'Fund'.

Grafisk tilrettelæggelse: Narayana Press

ISSN 0069-9896

BASERER DE SÅKALDTE BARTHOLINANNALER SIG PÅ DANSKE MIDDELALDERLIGE ÅRBØGER?

AF
SVEND CLAUSEN

Iblandt Det Kgl. Biblioteks samlinger vil man som middelalderhistoriker før eller siden uvægerligt støde på de mange arbejder af Thomas Bartholin (1659-1690). Ganske enkelt er det næsten umuligt at overvurdere betydningen af det særdeles omfattende arbejde, som han før universitetsbibliotekets sørgelige brand i 1728 udførte med hensyn til at afskrive middelalderkilder. Bartholins enorme betydning for bevaringen af kildemateriale til dansk middelalder overgår således i imponerende grad længden af hans kun meget korte levned.

Blandt de af Bartholins arbejder, der måske har stået lidt i skyggen af hans berømte afskriftsamlinger, er Bartholins eget årbogsværk; nemlig de såkaldte *Annales Bartholiniani*, der allerede i 1700-tallet blev udgivet på tryk af Jakob Langebek.¹ Under 1900-tallets udgivelser af de middelalderlige danske årbøger fandt Bartholinannalerne aldrig nogen plads, hvilket jo især skyldes det naturlige faktum, at der ikke er tale om et ægte middelalderværk.²

Dette har vel rimeligvis haft en vis indflydelse på, at Bartholinannalerne siden kun er blevet benyttet i ret begrænset omfang. En nok vigtigere, bagvedliggende årsag til dette er imidlertid, at årbogens egentlige troværdighed er særdeles usikker, hvilket skyldes kombinationen af, at den på den ene side rummer en temmelig stor mængde af ellers ukendte historiske oplysninger, men at det på den anden side imidlertid

¹ Jakob Langebek: *Scriptores Rerum Danicarum mediæ ævi, tomus I*, 1772, s. 334-342, der her kaldes "*Annales Danici Bartholiniani An. 777-1200*" (herefter SRD).

² Erik Kroman (red.): *Danmarks Middelalderlige Annaler*, 1980, Ellen Jørgensen (red.) *Annales Danici Mediæ Ævi*, 1920.

også i meget udstrakt grad er stort set ukendt, hvilket kildemateriale Bartholin faktisk baserede denne årbog på. Denne situation er bestemt ikke blevet afhjulpet igennem det forhold, at selvsamme spørgsmål om hans kildemateriale ikke rigtigt er blevet belyst af forskningen.

Den nærværende undersøgelse skal ikke foregive at belyse hans kildegrundlag udtømmende, men derimod fokusere alene på spørgsmålet om, hvorvidt indholdet i Bartholinannalerne hviler på et grundlag af indholdet i de faktiske danske middelalderlige årbøger. Dette spørgsmål vil blive belyst ved at fokusere på udvalgte årstalsangivelser for en række begivenheder, hvor den dateringstradition, der er indeholdt i Bartholinannalerne er indlysende fejlagtig. Der vil blive argumenteret for, at lige netop disse fejltraditioner er af afgørende vigtighed, fordi de viser, at disse informationer nødvendigvis må gå tilbage til de middelalderlige årbøger. På sin egen pudsige måde bliver det derfor det forhold, at Bartholinannalerne netop på adskillige punkter er åbenlyst fejlagtige, der faktisk øger værkets grundlæggende troværdighed, eftersom disse fejl lige præcis viser, at en betydelig del af indholdet i Bartholinannalerne må have rod i faktiske middelalderkilder.

Bartholinannalerne og de danske middelalderårbøger

Her vil der derfor blive set bort fra alt, hvad Bartholinannalerne rummer af såvel unikuminformation som af historisk korrekte, men allerede velkendte, oplysninger. I stedet vil jeg fokusere udelukkende på en række af Bartholins åbenlyse fejltagelser.

I sine annaler under året 1087, skriver Bartholin forbavsende nok, at relikvierne af den danske lokalhelgen hellig Niels af Aarhus blev opløftet af hans grav netop dette år:

“1087. S. Nicolaus Arusiæ elevatur.”³

Indlysende er denne oplysning noget vrøvl, eftersom end ikke hellig Niels' fader, dvs. Kong Knud 3., kan have været født allerede på dette tidspunkt. Senere i selvsamme annaler gengiver Bartholin så den derimod formodentligt korrekte oplysning om, at hellig Niels af Aarhus, Kong Knuds søn, døde i år 1180:

³ SRD, s. 339. Jeg har i citaterne ikke videreført denne udgaves kursivering af personnavne.

“1180. Obiit S. Nicolaus in Arus, filius Regis Canuti.”⁴

Spørgsmålet er, hvordan denne selvmodsigende tradition dog er havnet i Bartholins annaler. Svaret ser man ved at studere de danske middelalderlige årbøger. Her finder man i en af dem nemlig den forkerte oplysning, at:

“1087. Sancte Nicolaus in Arus vaar vptagen.”⁵

Den pågældende årbog er en dansk middelalderlig oversættelse af et nu tabt latinsk forlæg.⁶ Den formodentlig korrekte tradition om, at hellig Niels døde i 1180 finder man ligeledes også i de danske middelalderlige årbøger, under let varierende formuleringer.⁷ Fejltraditionen om år 1087 skyldes, at en anonym forfatter til en af de middelalderlige danske årbøger har forvekslet hellig Niels med den langt mere internationalt berømte helgen Skt. Nicolaus af Myra, hvis helgenceremoni nemlig fandt sted i Bari netop dette år.⁸ Forvekslingen ligger lige for, da begge helgener jo gik under navnet Nicolaus på latin. Det er endog muligt, at forveksling og sammenblanding af disse to helgener faktisk var så udbredt i middelalderen, at dette ligefrem kan have haft en positiv indvirkning på hellig Niels' folkelige popularitet, eftersom dyrkelsen af Skt. Nicolaus af Myra nemlig var særdeles udbredt herhjemme, hvor bl.a. mange kirker var indviet til ham.⁹

Når begge traditioner optræder i Bartholins annaler, må det altså skyldes, at Bartholin har fundet begge traditioner (både den korrekte og den forkerte) f.eks. under sine studier af middelalderlige danske årbøger, og at han følgelig derfor har taget begge oplysninger med ind i sit eget årbogsværk. Endda viser dette, at man må formode, at

⁴ SRD, s. 341.

⁵ Kroman 1980, s. 17.

⁶ Kroman 1980, s. 16.

⁷ Se Kroman 1980, s. 167, 198, 229, 258, 308, 312, Jørgensen 1920, s. 89, 195, 200 (inkl. også Peder Olsen på s. 206).

⁸ Anne K.G. Kristensen: *Danmarks Ældste Annalistik. Studier over lundensisk Annalskrivning i 12. og 13. Århundrede*, 1969, s. 27 (inkl. videre henvisning note 23).

⁹ Tue Gad: *Legenden i dansk Middelalder*, 1961, s. 179. M.Cl. Gertz (red.): *Vitae Sanctorum Danorum*, 1908-1912, s. 393-394, om Skt. Nicolaus-kulten i Danmark og Skandinavien i øvrigt; se f.eks. Ildar H. Garipzanov: *The Cult of St. Nicholas in the Early Christian North (c. 1000- 1150)*. *Scandinavian Journal of History*, nr. 3, bd. 35, 2010, s. 229-246. Ellen Jørgensen: *Helgendyrkelse i Danmark*, 1909.

Bartholin nok har holdt sig ret tæt op ad sine forlæg her. For han har åbenbart ikke engang gjort sig den refleksion, at det jo er indlysende umuligt, at levningerne af hellig Niels kan have undergået nogen som helst helgenceremoni, allerede 93 år førend han overhovedet var død. En sådan refleksion kunne vel sandsynligt have ført til, at han enten udelod den åbenlyst forkerte oplysning om år 1087, eller han i det mindste dog noterede sig dens tydelige fejlagtighed. Men dette har han ikke gjort. Altså har han simpelthen blot hentet begge oplysninger direkte fra sine forlæg og taget dem begge direkte med sig ind i sin egen årbog. På sin egen pudsige måde udgør Bartholins åbenlyst forkerte oplysning derfor på dette punkt faktisk et positivt vidnesbyrd om Bartholinannalernes grundlæggende troværdighed, fordi den viser, at hans annalværk må være temmelig tungt afhængigt af at have udnyttet stoffet i de danske middelalderlige årbøger.

For yderligere at understrege Bartholinannalernes afhængighed af de danske middelalderlige årbøger kan man kort anføre en række supplerende eksempler på andre årstalsfejl, som også optræder i både Bartholinannalerne og i de bevarede middelalderlige årbøger.

Under året 1143 fortæller Bartholinannalerne, at både mordet på biskop Rike af Roskilde og også Skånekongen Oluf 2.s velbekendte død på slagmarken fandt sted dette år:

“1143. Richo Episcopus Roskildensis & Olavus falsus Rex occisi.”¹⁰

Begge årstalsangivelser er forkerte, men jeg vil her fokusere primært på bispemordet. Det korrekte årstal for mordet på bisp Rike er utvivlsomt 1139, eftersom dette årstal optræder i det næsten samtidige nekrologium fra Lund Domkirke.¹¹ I de danske middelalderlige årbøger er det imidlertid gennemført med fuldstændig konsekvens, at samtlige årbøger, der nævner mordet, fejldaterer begivenheden til 1143.¹² Den eneste undtagelse er den årbog, der aldeles har undladt at angive årstal i det hele taget.¹³ I flere af de middelalderlige årbøger bliver denne

¹⁰ SRD p. 340

¹¹ Lauritz Weibull (red.): *Necrologium Lundense. Lunds Domkyrkas Nekrologium*, 1923, s. 99.

¹² Kroman 1980, s. 113, 196, 227, 257, 301. Jørgensen 1920, s. 77, 138, 145, 150, 163.

¹³ Kroman 1980, s. 250.

oplysning kombineret med angivelsen af også, at Oluf 2. faldt på slagmarken det selvsamme år.¹⁴

Særdeles veletableret viden er det nu om dage også, at Kong Erik 2. Emune blev myrdet i år 1137, og, at han allerede samme år blev efterfulgt på tronen af Kong Erik 3. Lam. Bartholinannalerne daterer imidlertid disse begivenheder til år 1139 i stedet:

“1139. Erico occiso Ericus Lamb succedit (...)”¹⁵

Begge disse fejldateringer forklarer sig imidlertid, når man studerer de danske middelalderlige årbøger. I disse optræder nemlig ikke kun den korrekte datering til 1137, men også flere forskellige fejldateringer. En særdeles udbredt løsning i årbøgerne er netop den, at mange årbøger fejlagtigt angiver, at begge disse begivenheder fandt sted i 1139.¹⁶

Veletableret viden er det også, at Kong Niels blev dræbt i år 1134. Bartholinannalerne daterer imidlertid begivenheden til året efter:

“1135. Nicolaus cæsus.”¹⁷

Også denne fejldatering må gå tilbage til de danske middelalderlige årbøger. I disse er det nemlig ret almindeligt udbredt, at man netop fejldaterer begivenheden til 1135.¹⁸

Flere eksempler på fejldateringer, der er endt i Bartholinannalerne via de danske middelalderlige årbøger, kan man snildt finde. Ifølge den moderne historieopfattelse er 1135 det rette årstal for mordet på medkongen Harald Kejsa. Bartholinannalerne daterer imidlertid mordet til 1136:

“1136. Haraldus occisus.”¹⁹

¹⁴ Kroman 1980, s. 164, 276. Jørgensen 1920, s. 77, 145.

¹⁵ SRD s. 340.

¹⁶ Kroman 1980, s. 57, 90, 101, 108, 146, 164, 196, 227, 257, 269, 276. Jørgensen 1920, s. 77, 133, 136, 144-145, 150, 163, 192.

¹⁷ SRD s. 339.

¹⁸ Kroman 1980, s. 9, 80, 108, 146, 164, 195, 227, 301, 320. Jørgensen 1920, s. 42, 74, 136, 138, 163, 199, vedr. denne fejldatering; se endvidere Kristensen 1969, s. 57.

¹⁹ SRD s. 340.

Også denne fejldatering må gå tilbage til de middelalderlige årbøger, hvor året 1136 netop er langt den mest udbredte datering af begivenheden.²⁰ Anne K.G. Kristensen har foreslået, at årbøgernes fejldatering af mordet på Harald Kejsa i hvert fald i nogle tilfælde muligvis kan have rod i en fortolkning af Roskildekrønikens tekst, dersom denne har været brugt som kildegrundlag.²¹

Bartholinannalerne angiver også fejlagtigt, at ærkebiskop Asser af Lund døde i 1138, hvilket er et år for sent:

“1138. Ascerus moritur. (...)”²²

I de danske middelalderlige årbøger er det imidlertid faktisk mere udbredt, at man fejldaterer begivenheden til 1138 end, at man reelt daterer den korrekt til 1137.²³ Denne fejldatering kan måske have sin oprindelige rod i en forklaring, der er ret beslægtet med den, som Anne K.G. Kristensen har foreslået vedrørende den ovennævnte fejldatering af mordet på Erik Emune: nemlig at sidstnævnte skulle være opstået som en misforståelse forårsaget af, hvordan notitserne konkret har stået indført i det fysiske håndskrift.²⁴

Nu om dage har vi også den veletablerede viden, at Kong Erik Lam døde i 1146, og, at Svend og Knud derefter delte tronen, og de efterfulgte ham det samme år. Igen daterer Bartholinannalerne imidlertid begivenhederne et år for sent:

“1147. Erico defuncto Sven & Canutus succedunt (...)”²⁵

Heller ikke her er fejlen imidlertid Bartholins egen, da også denne fejldatering går tilbage til de middelalderlige årbøger. Her er langt det mest almindelige faktisk, at man fejldaterer Erik Lams død til 1147,²⁶ og

²⁰ Kroman 1980, s. 13, 57, 76, 80, 101, 113, 146, 269, 276, 301, 320 (sammenlign med s. 84, 108, 164, 195, 227, 250). Jørgensen 1920, s. 74-75, 130, 133, 138, 144, 192 199 (sammenlign m. s. 163).

²¹ Kristensen 1969, s. 41 note 27, se også s. 57.

²² SRD s. 340.

²³ Kroman 1980, s. 17, 90, 101, 108, 146, 257, 269, 276, 320 (sammenlign med s. 9, 13, 57, 164, 196, 307). Jørgensen 1920, s. 77, 133, 136, 144, 150, 163, 192, 199.

²⁴ Se Kristensen 1969, s. 25, 57.

²⁵ SRD s. 340.

²⁶ Kroman 1980, s. 76, 80, 84, 90, 101, 196, 276, 301, 307. Jørgensen 1920, s. 78, 133, 195.

adskillige af årbøgerne fortæller direkte, at alle de nævnte begivenheder fandt sted i år 1147.²⁷ Denne fejldatering af Erik Lams død i årbøgerne er tidligere blevet iagttaget, om end forklaringen om, at det skulle være en konstruktion, ikke umiddelbart virker aldeles overbevisende.²⁸ En form for misforståelse eller lignende kan måske være mere sandsynligt. Uanset fejldateringens egentlige rod er det imidlertid tydeligt, at Bartholins fejl ligeledes også her nedstammer fra fejltraditionerne i de danske middelalderlige årbøger.

Det sidste eksempel, der skal opregnes her, handler om begivenhederne i forbindelse med det ikoniske blodgilde i Roskilde og trekongedømmet under Svend, Knud og Valdemar. Vi ved i dag, at blodgildet fandt sted i år 1157, hvorunder Kong Knud 3. blev myrdet således, at Svend Grathe og Valdemar 1. under tiden efter blodgildet røg i totterne på hinanden. Dette resulterede i, at Svend blev dræbt under den efterfølgende borgerkrig, og Valdemar derfor vandt tronen som enekonge. I Bartholinannalerne finder man imidlertid den mærkværdige tradition, at Knud 3. blev dræbt allerede i 1156, mens både drabet på Svend og også Valdemars enekongedømme derimod bliver dateret korrekt til 1157:

“1156. (...) Canutus occisus (...)”

“1157. Svenno occiso, Valdemarus solus Rex (...)”²⁹

Studerer man de middelalderlige årbøgers omtaler af de selvsamme begivenheder, finder man faktisk ingen egentlig dateringsmæssig konsensus. Næsten alle tænkelige varianter optræder i årbøgerne: nogle siger, at alle tre begivenheder skete det samme år, men i henholdsvis 1156, 1157 eller 1158.³⁰ En enkelt omtaler alene mordet på Knud og siger 1158,³¹ en anden omtaler kun drabene på Svend og Knud og siger 1156, men omtaler derimod ikke Valdemars enekongedømme.³² En tredje omtaler kun begivenhederne vedrørende Knud og Valdemar,

²⁷ Kroman 1980, s. 57, 108, 146, 165, 227, 257, 269. Jørgensen 1920, s. 79, 136, 150, 163, 192.

²⁸ Kristensen 1969, s. 58.

²⁹ SRD s. 340.

³⁰ Kroman 1980, s. 10, 270 (1157), 58 (1158), 76, 102 (1156).

³¹ Kroman 1980, s. 80.

³² Kroman 1980, s. 13.

og den siger her henholdsvis 1156 og 1157, men den omtaler derimod ikke drabet på Svend.³³ En fjerde fortæller sært nok, at både drabet på Knud og også Valdemars kongedømme fandt sted i 1156, men at Svend derimod først blev dræbt i 1157.³⁴

Adskillige af årbøgerne ligner dog på forskellig vis ganske meget den tradition, som man finder hos Bartholin derved, at disse årbøger adskiller mordet på Knud fra både drabet på Svend og fra Valdemars enekongedømme, og de således daterer den førstnævnte begivenhed tidligere end begge de sidstnævnte. En enkelt årbog siger, at Knud blev myrdet i 1157, mens den daterer begivenhederne omkring Svend og Valdemar til 1158.³⁵ En anden årbog gør det samme, men daterer Knud til 1155 og Svend og Valdemar til 1156.³⁶ En tredje årbog daterer mordet på Knud allerede i 1154, mens hændelserne vedrørende Svend og Valdemar derimod fastsættes korrekt til 1157.³⁷

Den mest udbredte tradition iblandt de årbøger, der adskiller Knud fra Svend og Valdemar, er imidlertid nøjagtigt den samme, som den man også finder hos Bartholin: nemlig at Knud blev myrdet allerede i 1156, mens Svend derimod først blev dræbt året efter og altså det selvsamme år, som også Valdemar blev enekonge.³⁸ En drøftelse af denne fejlagtige dateringstradition for Knuds mord synes at tyde på, at den oprindeligt måske kan være opstået som en misforståelse ud fra, hvordan notitsen har været indført fysisk i et håndskrift.³⁹

Konklusion

At Bartholinannalerne alene baserer sig på Bartholins studier af middelalderlige danske årbøger, skal det indeværende studie ingenlunde hævde. Faktisk anfører Bartholin lejlighedsvist sit kildemateriale direkte, og han nævner således, at han har benyttet både Adam af Bremen, Cornelius Hamsfort og andet.⁴⁰ Konklusionen må imidlertid være, at uanset om Bartholin i de enkelte situationer har benyttet middelal-

³³ Kroman 1980, s. 18.

³⁴ Kroman 1980, s. 276.

³⁵ Kroman 1980, s. 84.

³⁶ Kroman 1980, s. 146.

³⁷ Kroman 1980, s. 257.

³⁸ Kroman 1980, s. 90, 109, 166, 197, 228. Jørgensen 1920, s. 81/83, 164.

³⁹ Se Kristensen 1969, s. 49 note 64.

⁴⁰ Se f.eks. år 1050 (Adam). SRD, s. 338, og år 1152 (Hamsf.). SRD, s. 340.

derlige danske årbøger, eller han i en række tilfælde har benyttet visse andre ting, såsom f.eks. Hamsfort, så må der være et meget stort antal af notitserne i Bartholinannalerne, som har deres enten direkte eller indirekte rod i det indhold, der fandtes i de middelalderlige danske årbøger.

Man skal ikke forestille sig, at Bartholinannalerne udgør en direkte kopi af nogen dansk middelalderårbog. Derimod er Bartholinannalerne en årbog, der er forfattet af ham selv, men som et konglomerat af stof, som Bartholin har fundet i forskellige kilder. Selvom Bartholin ingen steder skriver dette direkte, må stoffet fra de danske middelalderlige årbøger opfattes som værende en af hovedkilderne bag Bartholinannalerne. I mange tilfælde er dette ganske sikkert gennem Bartholins egen direkte udnyttelse af de faktiske håndskrifter med middelalderlige danske årbøger. I andre tilfælde kan det muligvis være indirekte f.eks. gennem Hamsforts tidligere udnyttelse af middelalderlige årbøger.

Erkendelsen af, at mange af oplysningerne i Bartholinannalerne må gå tilbage til dansk middelalderligt årbogsstof, er et vigtigt resultat af denne undersøgelse. Dette er ikke mindst tilfældet, fordi det øger både betydningen og den potentielle værdi af de mange unikuminformationer, som Bartholinannalerne også rummer. Dette er tilfældet, eftersom denne erkendelse jo mærkbart forstærker sandsynligheden for, at Bartholin meget vel kan have haft benyttet også nogle nu tabte danske middelalderårbøger, hvad der faktisk tidligere har været foreslået.⁴¹

Således har Anne K.G. Kristensen f.eks. allerede tidligere identificeret eksistensen af nu tabte danske middelalderårbøger, der må have udsprunget i den danske annalskrivningstradition i Lund,⁴² og flere af unikumnotitserne i Bartholinannalerne har faktisk et skånskræget indhold, som gør, at det minder påfaldende om stof, der nemt kunne tænkes at have været indeholdt i en nu tabt årbog med udspring i lundensisk materiale: dette gælder f.eks. Bartholins omtale under år 1142 af den falske ærkebiskop af Lund. Denne falske ærkebiskop bliver faktisk også omtalt af Saxo som værende en, der blev indsat af Oluf 2.⁴³ Men ingen anden kilde sætter denne falske ærkebiskop i forbindelse med årstallet 1142. Imidlertid har Bartholin næppe opfundet det ud af den

⁴¹ Sammenlign Tue Gad: Thøger. Georg Rona m.fl. (red.): *Kulturhistorisk Leksikon for Nordisk Middelalder*, bd. 18, 1974, spalte 253-254, og SRD, s. 338 (år 1067).

⁴² Se Kristensen 1969, s. 45-60, 62-65, 68, 75-82, 84-85, 91, 96, 101, 112, 116, 118.

⁴³ Sammenlign SRD s. 340 og Peter Zeeberg (oversætter): *Saxos Danmarks Historie*, 2000, 14.2.8 (s. 594).

blå luft, hvorfor man må tro, han snarere har bygget det på et eller andet. Her virker det overvejende sandsynligt, at Bartholins indførsel går enten direkte eller indirekte tilbage en tabt årbog. Dette er tilfældet, eftersom dateringen til år 1142 netop passer påfaldende godt ind i de danske middelalderlige årbøgers meget udbredte fejldatering af både bispemordet på Riko og også af Oluf 2.s død til år 1143. Det skånskeprægede indhold gælder også for hele to af Bartholins notitser under henholdsvis år 1123 og 1126, som begge omhandler Lund Domkirke. Begivenhederne i 1123 og 1126 kendes begge fra andre kilder, men hverken disse to notitser eller notitsen om den falske ærkebiskop optræder i nogen nu kendte eller bevarede danske middelalderårbøger.⁴⁴ Eftersom alle tre begivenheder imidlertid stadigvæk kendes fra andre kilder, ville det give glimrende mening, dersom de alle tre indgik i en nu tabt dansk middelalderårbog, som enten stammede fra Lund eller i hvert fald havde benyttet en anden tabt årbog, der stammede herfra.

Tydeligvis er Bartholins identificerede fejltraditioner særdeles tæt beslægtede med indholdet i de danske middelalderlige årbøger. For så vidt er det nok sandsynligt, at også hans gengivelse af en eller flere af disse fejltraditioner kan have stammet fra en sådan tabt årbog. Det er f.eks. stærkt påfaldende, at Bartholins latinske fejlnotits om hellig Niels og år 1087 optræder med nøjagtigt tilsvarende indhold i en dansk middelalderlig oversættelse af en tabt dansk årbog på latin. Derfor må man formode, at Bartholin faktisk har hentet denne notits netop i en sådan nu tabt dansk middelalderårbog på latin. Slægtskabet imellem disse to notitser om år 1087 er reelt set så tæt både sprogligt og indholdsmæssigt, at hvis ikke man på forhånd vidste, at kronologien netop umuliggjorde noget sådant, så kunne man let tro, at den dansksprogede årbogsnotits fra 1400-tallet var en direkte oversættelse af Bartholins latinske notits fra 1600-tallet. Når det indbyrdes slægtskab imellem de to er så ekstremt tæt, bliver man nødt til at overveje, om ikke Bartholin i sin notits om år 1087 mon faktisk har benyttet en nu tabt middelalderårbog, som direkte rummede den latinsk-sprogede fejltradition om hellig Niels, der siden hen dannede forlæg for 1400-tallets bevarede danske oversættelse.

Samlet set peger undersøgelsen på, at man i fremtiden nok bør tillade Bartholinannalerne at få en noget større og væsentligere plads som kildemateriale til studiet af den danske middelalder. Grundlæggende bør

⁴⁴ Weibull 1923, s. XLIX og s. 83 (vedr. 1126), *Diplomatarium Danicum/Danmarks Riges Breve*, 1. rk., 2. bd. (1053-1169), nr. 56 (vedr. 1123).

man nok behandle Bartholinannalerne ligesom f.eks. også Arild Huitfeldts berømte Danmarkskrønike: lige så lidt, som man kan tillade sig nogensinde at stole blindt på Bartholinannalerne, nøjagtigt lige så lidt kan man tillade sig blindt og generelt blot at ignorere Bartholinannalerne. Ganske enkelt må hver enkelt indføring i Bartholinannalerne altid diskuteres individuelt.

SUMMARY

SVEND CLAUSEN: *Are the Annales Bartholiniani based on Danish medieval annals?*

The article discusses the so-called Annales Bartholiniani, written by the Danish scholar Thomas Bartholin (1659-1690). Analysis of a series of events that are clearly dated incorrectly in the Annales Bartholiniani and a comparison of the dating of these events with the content of Danish medieval annals suggest that the inaccurate dating of such events in the Annales Bartholiniani must go back to the Danish medieval annalistic traditions. This proves that a great deal of the content of the Annales Bartholiniani must go back either directly or indirectly to the content of Danish medieval annals. It also points to the fact that there needs to be more discussion of the Annales Bartholiniani in future studies, as they also contain a great deal of information not available elsewhere, and the close link between them and the content of Danish medieval annals makes it much more likely that Bartholin may have used also some Danish medieval annals now lost in addition to the medieval annals still known to us. In this respect, such an identified close link between the Annales Bartholiniani and the known content of the Danish medieval annalistic traditions may help significantly in explaining also some of the otherwise unknown information present in the Annales Bartholiniani. Discussions of the content for years such as 1087 and 1142, for example, suggest that specific details such as these may go back directly or indirectly to a now lost medieval Danish annalistic tradition.